

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

De obligatione restitutionis fructuū ex re aliena bona fide perceptorum,
paragraph. 5.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

6. v.

De obligatione restitutionis fructuum ex re aliena bona fide perceptorum.

non sunt restituendi b. Illud hic na-
candum censeo; cum enim fructus
sint res mobiles, possunt à possessore
bonæ fidei triennio præscribi; at res, à
qua percepti sunt, cum sit stabilis, v.g.
prædium, domus &c non potest pre-
scribi, nisi tempore longiore: hinc

R Ecole, d fructus rei alios esse ergo sit, ut persæpe tenearis reddere
pure naturales, alios merae in-
dustriæ, alios mixtos, ad quos est clapsum debitum tempus præscri-
reduimus civiles, v. g. locatione do-
mus, equi &c. Non loquimur pro foro:
jurisconsulti nimis sunt sibi ipsi repu-
gnantes e sed pro foro conscientia tan-
tum.

d Supr. c. 2. §. 7. num. 22. e
et habet Delugo t. 1. de Iust. d. 17.
scit. 3. n. 43.

h Angelus, Silv. Lef. Mol. Gom. Sa-
lo. Vag. Reb. Sanc. alijque, quos si-
quitur citatus Dic. li. 2. de Iust. tr. 2. d.
5. dub. 3. nn. 28.

z. Regula jam hujusmodi figuratur
mentif. Bonæ fidei possessor resti-
tuere debet solum fructus extantes in
se, vel in aliquo, in quo factus est diti-
or, fructus, inquam, naturales, & mix-
tos, non vero mere industrielles: à
mixtis tamen suas tum necessarias,
tum viles expensas, & estimationem
sui laboris posse deducere; ratio regu-
la est, quia fructus sunt partus, & quasi
partes rei, quæ tota domino debetur;
nam propterea dicitur, quod res ubi-
cumque est, Domino fructificat g; &
ex alia parte æquum est, ut expensæ,
labor, & industriæ cedant in utilitatem
ea præstantis.

f Lef. Mol. Sanch. mox citand. &
pasim. g. si Titius, Institut. de iur. divis.

4. Dixi secundò, (fructus natura-
les & mixtos) quod intellige, etiam si
Dominus eos percepturus non fuisset
ob suam negligentiam, vel aliud, ut
si ager non fuisset ab ipso colendus, do-
mus non locanda: ratio est, quia sem-
per sunt fructus rei Domini, quæ Do-
mino fructificat. Quid de fructibus
perceptis à re per possessorem bonæ fi-
dei meliorata? respondeo, etiam hos
deberi Domino, eo modo, quo ceteri,
quia res meliorata adhuc est Domini,
ergo Domino fructificat; qua ratione
tunc hic possessor possit sibi expensas
ad meliorandam rem factas sibi dedu-
cere, mox dicetur n. 12.

i De Lugo t. 1. de Iust. d. 17. scit. 3.
n. 52. Mol. t. 3. d. 725. n. 22.

3. Dictum est autem primo, (fru-
ctus extantes in se &c.) quia ceteri bo-
na fide, atque sine culpa consumpti, &
industrielles) quare lucrum ex nego-
tiis quibus non est quis factus ditor,

5. Dixi tertio, (non vero mere
industrielles) quare lucrum ex nego-
tiatione pecunie, negotiantis semper est;
id, quod

id, quod etiam supra diximus de fure negotiante alterius pecunia: eit tamen latum discrimen advergendum, quod bona fidei possessor non obligatur ad lucrum cessans, & damnum emergens, quod forte passus est ex pecuniae carentia Dominus; obligatur possessor male fidei, ut ibidem notavi.

6. Inquires hic primò, qui sive bona, sive mala fide instrumento alterius aliquid lucratur, alterius penicillo v. g. tabulam suam pingit, alterius ferram arcum construit &c. an picturam, & arcum faciat sua, utpote effectus suæ artis & industriæ, an alterius, nempe Domini penicilli, vel ferræ? respondeo, sua / facit; solum estimationem usus penicilli vel ferræ debebit Domino: nam pictura partus est artificij, atque adeo industriæ, non instrumenti. Quid si proprio penicillo fiat in tabula alterius? Respondeo, tota pictura aliquibus videtur Domini tabula, quia est veluti seges in solo alieno: solvatur dumtaxat pictori bona fide mino, deducto semper pretio laboris & pingenti suæ operæ, seu laboris pretium; ego tamen probabilius judico, id clara, quia illud lucrum non est lucrum quod de hoc dixi §. 4. n. 13. Pictori industriæ locantis, sed datur pro usu vero mala fidei, esse probabile videtur, ipsius rei, prorsus, sicuti si quis locaret nihil dandum, quia pictura est melioramentum voluntarium, respectu turbæ, ut colligetur ex mox dicendis de melioramentis prædij vel domus mala, immo etiam bona fide, semina-

si, tota seges in est Domini agri, quia est fructus sue rei; accipe tu igitur tuum frumentum, quod seruisti, & expensas laboris que pretium, & nihil præterea; at si quis alienum frumentum in suo agro seminavit, debet ipsum frumentum surreptum, & damnum, quod Domino emerit ex frumenti carentia, reddere; at segetem sibi reservabit, quia fructus est sui agri.

m Idem ib. disp. 5. dub. 2. nu. 26.

8. Inquires tertio: quid de locatione rerum, quæ non solent locari? v. g. possessor bona, immo & mala fidei, locat torqueum auream alienam, vel etiam aurum & argentum ad ostentationem, quæ certe non solent locari, sicuti solent domus, equi &c. cuinam competit lucrum hujus locationis, Dominonè, tamquam partus civiles sui rei, an possessor tamquam partus sui merae industriæ? respondeo, consequenter ad dicta (quidquid alij asserant) hoc lucrum deberi Dolum ager sterilis, ut etiam torques aurea, & ipsa pecunia, tamen quando non dantur absolute, sicuti certè datur absolute pecunia, quando traditur in negotiationibus per venditionem & emptionem &c. sed pro solo usu, facit fructus civiliter, sicut facit domus locata &c solum ejusmodi torqueum & similia à restituitione pretij locationis, quando crede-

1. Dic. l. 2. de Inst. tr. 2. d. 2. dub. 5. n. 107.

7. Inquires secundò, maiorem explicationem eius, quod modo dictum est (seges in solo alieno,) Respondeo, in hoc casu liberarem locantem si tuum frumentum in alieno agro,

crederetur Dominus hoc pretium omnino nolle, sic Diana p., cui diligentissimo scriptori multarum opinionum notitiam acceptam merito referimus, liberavit ab obligatione restituendi rusticum, qui mulum à ditissimo surreptum locavit per multos annos, quia numerum nobilis ille ditissimus non putatus fuit velle ejusmodi pretium: verum quando adeat hæc excusatio, via uersalis est pro omnibus furis, nec solum pro eiusmodi locatione.

n. Navarr. in manual. c. 17. n. 25.
alijque apud Dicast. l. c. nu. 102. o
Sanc. l. 2. in dec. c. 23. nu. 132. p. Dia-
na p. 2. tratt. 17. Miscel. resolut. 50.

9. Inquires quartò: an qui domum v. g. alienam five bona, five malam fide locavit, sed pluris accepit, ratione alicuius portæ à se affixa, vel cancelli, vel lapidis pretiosi, teneatur restituere hunc excessum pretij ipsi Domino domus? respondeo, non teneri q., quia hæc melioratio, quæ est per meram adjunctionem, est ipsius furis, atque ideo furi fructificat: non sic, si fuisset melioratio per arbores plantatas in fundo alieno, quia tunc, ut ex supra dicitis constat, fructus percepti ex illis arboribus, essent fructus Domini fundi &c.

q. Dicast. l. 2. de just. t. 2. d. 2. dub.
f. nro. 93.

10. Inquires quintò: ex eo, quod dictum est, lucrum meræ industria (ut in negotiatione pecuniae contingit), esse negotiantis, rectè colligit, qui affirmat, posse licet famulum, vel depositarium pecuniam Domini eo instio, negotiationi subdere, & lucrum sibi retinere? respondeo, r., rectè, si id faci-

at sine ullo Domini præjudicio seu damno: at si præjudicium illi esset, ut si promptam non habiturus sit suam pecuniam Dominus, ad sua negotia, unde grave damnum sibi eveniat, licet posset dictus famulus retinere lucrum, utpote fructus sitæ industriae, tamen peccaret iuxta grauitatem damni, & debebit restituere totum damnum, quod emerit, & lucrum, quod cessavit Domino ex pecuniæ parentia, ut ex dictis constat: vide, quæ dixi superius de famulo ludente pecunijs Domini tr. 2. c. 9. §. 1. à. n. 22.

r. Mot. Reginal. Beia, alijque apud Dianam p. 1. tr. de contract. res. 52.

11. Dixi jam quartò, (à missis expensas tum necessarias, tum utiles, & estimationem laboris posse deducere) quare non satis consequenter aliqui negant, estimationem laboris & operæ posse ab ejusmodi possessore deduci, cum tamen concedant (quod certe nemō negat) posse deduci expensas: non satis, inquam, consequenter, nam sicuti si labor & opera fuissent adhibita ab extraneo operario, debuissent Dominus eorum pretium solvere, quia tunc sunt, ut vocantur, expensæ, eodem modo debebit, si exhibita sint ab ipso possessore bonæ, immo & malæ fidei: quando vocantur industriae: neque enim propterea naturam mutant.

s. Delugo t. 1. de Inst. d. 17. scit. 3. n. 61.

12. Adverte autem, haec tenus fuisse sermonem de expensis & labore in percipiendis fructibus, v. g. in colendis arboribus jam antea plantatis: si enim sermo sit de expensis, & labore, factis a possesso, quibus res aliena fuit meliorata,

rata, quibus v. g. fuerunt plantæ no-
va arbores, noua domus ædificata, no-
vus putens, effossus &c. quamvis ea-
dem fere sit ratio, ac de jam dictis ex-
penis, tamen propter suas proprias
difficultates, de ijs erit hic districte de-
cernendum.

Melioramenta.

13. Dico ergo, has etiam expensas
posse possessorum bonæ immo & malæ
fidei sibi deducere, & Dominum ad eas
solvendas vel compensandas obligari,
esse tamen magnam quæstionem, ut
num omnes an aliquas dumtaxat? Ut
autem id statuatur, distinguunt debent
melioramenta necessaria, utilia, volun-
taria, seu voluptaria: prima sunt ea,
quæ si adhibita non fuissent, nullos seu
certe deteriores fructus res produxis-
set: secunda sunt ea, quæ faciunt, ut res forte factis. Scio, Delugo x velle, sal-
fit utilior, ut si v. g. cum necessariis temi modicum quid pro his esse à Do-
melioramentis, seu quod idem hic est, mino solvendum ipsi possessori malæ
expensis v. g. reddebat centum, cum fidei, quod certè est probabile, quia
utilibus reddat ducenta: tertia sunt aliqua tandem Domini utilitas est,
ad merum ornamentum, sine accessu emere justo pretio utilia propter utili-
tatis redditus anni; tales sunt
fontes, picturæ, statuæ &c. quibus
quamvis sine dubio præmium pluris
valeat & magis estimetur, tamen quia
ex illis non reddit præmium fructus
pluri annues, non vocantur, nec sunt
utilia, sed voluptaria melioramen-
ta.

*t. lego Caff. de Iust. in genere d. vn. p.
24. 6. 17.*

14. Affero jam, possessorum bonæ, immo & malæ fidei, posse expensas fa-
ctas ad melioramenta utilia & necessa-
ria à Domino petere, & hunc debere num ad solvendum, quantum ipse

solvere vel compensare, non vero factas
ad melioramenta voluptaria; potest
tamen ejusmodi possessor bona vel
malæ fidei, hæc melioramenta volup-
taria, si separari queant à re, v. g. por-
tas, statuas &c. sibi sumere. Quod si
separari nequeant, vel per adjunctio-
nem accelerant rei, ut arbores vel
plantæ infructiferæ ad merum orna-
tum, nihil erit ex eorum pretio solven-
dum possessori malæ fidei, ut docet
Sanchez u, imputet enim sibi, si ea
amittat, quæ circa rem alienam sine
Domini consensu, & sine ejus utilitate
expendit. Adde, iniquum esse cogere
Dominum invitum emere illos orna-
tus, quibus ille libenter forte caret,
quæm carent pecunia, quæ est solven-
da. Hæc secunda ratio probat, idem
esse dicendum de melioramentis his
voluptuosis, à possessori bone fidei
emere justo pretio utilia propter utili-
tatem, ita & hæc voluptaria mo-
dico pretio, quia sic utilia omnino
sunt.

*u. Sanc. l. c. num. 139. x Delugo l.
c. num. 63.*

Pro possessori bonæ fidei idem vi-
deretur dicendum: nec enim Dominus
deberet cogi, emere voluptaria: tamen
huic possessori propter bonam fidem
conceditur libertas, ea sibi separandi, si
ea separari possant: quod si non pos-
sunt, ipsi conceditur, cogere Domi-
nus posse-

possessor expendit, ut ea faceret, addito pretio laboris; vel ad vendendam totam rem ipsi possessori justo pretio, deductis melioramentis.

15. Tria denique adverte a: primò, pro dictis melioramentis, etiam necessarijs & utilibus. Dominum non debere solvere, quantum creverit valor rei suæ, sed quantum valuerunt expensæ, quibus ea melioramenta creverunt: plantanit v.g. possessor arborem fructiferam, expendendo unum aureum, denuc vero arbor plantata valet decem aureos, unum aureum debet Dominus, non vero decem solvere. Ratio est, quia illud augmentum est partus sui agri. Quod si contra expensæ fuerunt decem v.g. aureorum, sed arbor nunc valet unum aureum, unum tantum debet Dominus, non vero decem, quia pro uno aureo utilis est Domino arbor; nec enim æquum est, ut cogatur emere reni pluris, quam ipsi valeat immo si possessor bona vel malæ fidei expendisset unum aureum, sed Dominus, si illud melioramentum fecisset, expendisset minus v.g. dimidium, dimidium & deberet reddere Dominus, non vero unum, quia ipse solù debet id, in quo emolumenitum participat, quod nanc solù est in dimidio.

a Ut colligit ex l. in fundo, ff. de rei vendic. & alibi, & explicat pluribus Sanc. li. 2. in dec. c. 23. num. 147. & Sanc. l. c. num. 140 cum Lessio, & Mol.

16. Adverte secundò, non solum possessorem malæ, sed etiam bonæ fidei ex fructibus quomodocumq; consumptis, quamvis dicitur redditus non fuerit teneri, eos cum melioramentis,

sive necessarijs, sive quomodocumque utilibus, compensare. Ratio est, quia quo plures fructus percepit possessor, quamvis eos consumperit, eo minus censetur pro melioramentis expendisse.

17. Adverte tertio: si res cum melioramentis pervenit in Domini manum, antequam Dominus soluit possessori bona fidei expensas predictas, posse semper in conscientia à dicto possesso peti eas, quas Dominus debet, & Dominum dare debere: at si sermo sit de possessore malæ fidei, dubitatur, an Dominus in dicto casu, quo rem suam recepit, antequam expensas huic possessori malæ fidei soluerit, obligatus sit nihilominus soluere? Negat obligari Sanchez, & quia quoties lex justè negat actionem ad aliquam rem petendam, & simul concedit debitori repetitionem; si soluerit, licebit etiam eidem debitori possidenti non solvere, ut fusè idem b probat; sed malæ fidei possessori negat lex actionem petendi expensas melioramentorum, & dat Domino repetitionem, si voluerit, ergo &c. Narrus e alijs que affirmant, eum obligari soluere ante sententiam, & ratio esse potest, quia lex in poenam delicti negat talem actionem possessori malæ fidei; at poena non obligat, nisi post sententiam, quia eius exequitio est actus, qui à publica potestate provenire debet. Vtraque sententia est probabilis & tuta. Quædicta sunt, esse pro foro conscientiæ, iterum nō to.

a Sanch. l. c. nu. 143. & 144. b Ibid. & lib. 6. de matri. d. 38. n. 34. & VI. Tris

Bb. 10. d. 8. n. 75. c Navarr. quem ci-
tat sequiturque Delugo t. 2. de Sust. d.
17. sect. 3. n. 66.

§. VI.

Tres dubitationes circa variationem bona
& mala fidei.

1. Prima dubitatio, an qui primo
habuit bonam fidem, deinde nec est injurius contra Paulum, quia
malam, & fructus consumpsit, dum illum, ut Dominum non agnos-
cit, injurius contra ipsum esse non po-
test. Vnde nec potest obligari ex in-
justa acceptio; ergo solum obliga-
tur ex re accepta: sed quia jam sup-
ponimus, fructus fuisse consumptos,

ex dictis ad nihil nunc obligabitur.
Respondeo, in foro conscientiae (si
enim iurisconsultos in foro externo
consulas, numquam rem expedes)
solum tunc obligaris ex injusta accep-
tione, quando d consumis fructus
eo tempore, quo mala fides tecum est,
quidquid fuerit antea, vel postea. Ra-
tio mihi manifesta est, quia tunc inju-
stè geris contra Dominum, & tunc
peccas contra Iustitiam, ergo ex vi illi-
us culpa tunc contrahis obligationem
restituendi, quod si casus occurrat,
ut deinde superveniat certitudo, tuos
fructus esset, quia hi fructus sunt Petri, v.
esse illos fructus, quos mala fide con-
sumpsisti, ideo non obligaris restitu-
re, quia illa consumptio verè non fuit riuis privati, non acciperem, nec con-
materialiter injusta, sed ex conscientia sumerem; tunc certè si fructus de facto
erronea, qua cessante, jam ab omni sunt Pauli, non esset is injustus, nec re-
onere liber eris.

d. Ex Mol. t. 2. d. 569. C. t. 3. pis, propter argumentum factum e,
diss. 725. alijque, quos sequitur citatus & consequenter non esset obligandus
ad restitutionem ex injusta acceptione,
Sanc. l. c. n. 752.

2. Secunda dubitatio. Quid erit,
si respectu unius sit quis mala fide pos-

sessor, non vero respectu veri Domini?
si possessor v.g. putans, prædi-
um esse Petri, consumat eius fructus,
vtique mala fide, sed prædiuum vere est
Pauli, ex itinere obligatio, eos restituendi,
ex injusta acceptione? ratio dubi-
tandi est, quia tunc possessor ille re ipsa

non est injurius, seu iniquus consum-
ptor contra Petrum; quia vere illi fru-
ctus, sicut, & prædiuum, non sunt Petri;

malam, & fructus consumpsit, dum illum, ut Dominum non agnos-
cit, injurius contra ipsum esse non po-
test. Vnde nec potest obligari ex in-
justa acceptio; ergo solum obliga-
tur ex re accepta: sed quia jam sup-
ponimus, fructus fuisse consumptos,

ex dictis ad nihil nunc obligabitur.
Respondeo, hunc censendum esse con-
sumptorem malae fidei, atque adeo,
cognita veritate, debere regulariter re-
stituere eos fructus Paulo. Ratio est,
quia dum is scit, prædiuum non esse su-
um, atque adeo nec fructus, & tamen
absolutè & sine conditione consumit,
injustè agit; & quidem inter pretatue,
contra illum, cuius est re vera res.

Dixi (regulariter) nam si hoc ani-
mo explicito vel implicito quis affe-
ctus esset, quia hi fructus sunt Petri, v.
g. Principis, ideo eos accipio & con-
sumio; nam si essent Pauli, vel alte-
re, quia illa consumptio verè non fuit riuis privati, non acciperem, nec con-
materialiter injusta, sed ex conscientia sumerem; tunc certè si fructus de facto
erronea, qua cessante, jam ab omni sunt Pauli, non esset is injustus, nec re-
onere liber eris.

pis, propter argumentum factum e,
diss. 725. alijque, quos sequitur citatus & consequenter non esset obligandus
ad restitutionem ex injusta acceptione,
dixi superius l. 6. c. 4. §. 3. à n. 30.
3. Tertia

Yy 2

